

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра психології і туризму

Курсова робота

**на тему «Сільський туризм як перспективний напрям розвитку туристичної
галузі України»**

здобувача вищої освіти групи Т 02-21
факультету туризму, бізнесу і
психології
освітньої програми
Туристичне обслуговування
спеціальності 242 Туризм
Коснюка А.В.

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Гедін М.С.

Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____
Національна шкала _____

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ.....	5
1.1. Понятійний апарат дослідження	5
1.2 Актуальність розвитку сільського туризму в Україні.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	15
2.1. Сільський туризм як каталізатор розвитку місцевої економіки.....	15
2.2 Значення сільського туризму для екології України.....	17
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	18
3.1 Сільський туризм як нова інвестиційна форма в Україні.....	18
3.2 Сільський туризму під час воєнного стану.....	21
ВИСНОВКИ.....	22
РЕЗЮМЕ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25
ДОДАТКИ.....	32

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна туристична індустрія є однією з ключових сфер господарства, що відіграє значну роль у розвитку економіки, культури та соціальної сфери багатьох країн. У контексті України, розвиток туризму має великий потенціал для стимулювання економічного зростання, підвищення зайнятості та покращання інфраструктури. Одним із перспективних напрямів в цій галузі є сільський туризм. Актуальність дослідження полягає в тому, що сільський туризм може стати ефективним інструментом для збереження та розвитку сільських територій, сприяючи збереженню традицій, культурної спадщини та природних ресурсів, а також стимулюючи розвиток підприємництва та розширення соціально-економічних можливостей населення в сільських регіонах.

Метою курсової роботи є аналіз розвитку сільського туризму в Україні як складової внутрішнього туризму.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- охарактеризувати сутність, різновиди та моделі розвитку сільського туризму;
- окреслити актуальність розвитку сільського туризму;
- дослідити туристично-рекреаційні ресурси необхідні для розвитку сільського туризму;
- визначити особливості розвитку сільського туризму в Україні під час війни.

Об'єктом дослідження є сільський туризм.

Предметом дослідження теоретико-методологічні та практичні аспекти дослідження розвитку сільського туризму в Україні.

Методи дослідження. У роботі використано такі наукові методи дослідження: морфологічного аналізу, системного аналізу, критичного аналізу, табличний, порівняння та узагальнення. Розкриття процесу розвитку сільського туризму стало можливим завдяки використанню загальнонаукових методів

пізнання: узагальнення, конкретності, об'єктивності, історизму та діалектичного методу.

Науково-теоретичної та інформаційною основою дослідження монографії з тематики внутрішнього туризму, статті українських і зарубіжних учених, які займалися дослідженням особливостей розвитку сільського туризму.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі розвитку сільського туризму в Україні як складової внутрішнього туризму та визначенні перспективних напрямів його розвитку.

Апробація результатів дослідження. Головні положення та результати дослідження представлені на Міжнародній студентській науково-практичній конференції «Ad orbem per linguas. До світу через мови». Коснюк А.М. (2024). *Сільський туризм в Україні.*

Обсяг і структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст дослідження викладений на 29 сторінках, з яких 22 сторіни основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

1.1 Понятійний апарат дослідження

У сучасному світі наразі люди все частіше надають перевагу пізнавальним змістовним подорожам ніж звичайним відпочинковим поїздам. На заміну старим трьом ("Sun-Sea-Sand") – сонце, море, пісок, приходять нова концепція трьох "L" ("Landscape-Lore-Leisure") - пейзажі, традиції, дозвілля. Це дає зрозуміти що туристичні тенденції відходять в бік та набувають масової популярності саме подорожі до сільської місцевості, де міського жителя зустрічають екзотика, аграрні й сільські краєвиди, звичайний стиль життя в селі, домашні та свійські тварини та екологічно чисті овочі, продукти тощо.

Поняття «Сільський туризм» прийшло до нас ще з давніх часів. Ще до Р.Х. у Римській імперії представники знатних родів у Стародавньому Римі любили їздити відпочивати в сільську місцевість. Блище до нашого часу тенденція такого види відпочинку спостерігається починаючи з XIX ст. В другу половину XX ст. в урбанізованих містах Європейських країн, саме сільський туризм рятував міських жителів від стресового впливу розвинутих міст. Головна причина швидкого розвитку сільського туризму це стрімка тенденція рекреації на природі, шумні та промислові міста забирають у людини багато енергії та негативно впливають на нервову та психологічні системи, в той час як відпочинок в сільській місцевості дозволяє розслабитись та задовольнити свої духовні, фізіологічні та моральні потреби.

Вагомою проблемою розвитку сільського туризму вважалась транспортна недоступність до осередків відпочинку та їх необлаштованість (невідповідність запитам сучасного туриста). На початку XXI ст. більшість сільських регіонів Європи пододала ці труднощі. Спільні зусилля регіональної та місцевої влади було оновлено комунікаційну інфраструктуру; доступність до приватних автомобілів дає змогу туристам без складнощів відвідувати ті регіони які вони забажають; Рекреаційні форми наблизили базу стандартів так званої «сільської гостинності» до «міських стандартів» готельно-ресторанного сервісу.

Розвиток масової практики організації сільського зеленого туризму досі випереджає його теоретичне осмислення й нормативне трактування.

На сьогоднішній день досі існують суперечки щодо тлумачення поняття «Сільський туризм».

Найпростішим визначенням сільського туризму є "Сільський туризм - це туризм, який проходить у сільському поселенні". Таке визначення є не дуже коректним та професійним у багатьох аспектах. Проте донині все ще складно виробити спільно-європейське означення яке б стосувалося всіх країн через деякі проблеми, а саме:

- Не весь туризм який знаходиться в сільських місцевостях можна трактувати у поняття «сільський» (санаторії, пансіонати, бази відпочинку, автокемпінги, які розташовані в сільській місцевості, але зорієнтовані на експлуатацію не власне "сільського" рекреаційного ресурсу, а ресурсів морського узбережжя, гірських ландшафтів чи запасів мінеральних вод тощо).

- Означення «сільські території» в різних країнах визначаються по-своєму.

Експерти «UNWTO» сходяться на думці, що сільський туризм – складна, багатогранна діяльність що включає в себе пішохідні прогулянки, гірські походи та альпінізм, кінні прогулянки, спортивні та оздоровчі подорожі, полювання й рибальство, а також інші, менш спеціалізовані форми туризму.

Беручи до уваги словник британця С. Медліка, "Сільський туризм (rural tourism)" - це форма відпочинкового туризму, спрямована на відвідування сільських територій. Вона передбачає розвиток туристичних маршрутів, місць для відпочинку, сільськогосподарських та народних музеїв, а також центрів обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами.

Існують специфічні характеристики, які повинні бути притаманні агротуристичному регіону для успішного розвитку сільського зеленого туризму. Ці характеристики, як правило, відрізняються від умов, де перебувають відпочивальники.

До таких характеристик можна віднести наступні:

1. Чисте природне середовище.

2. Низький рівень урбанізації та індустріалізації, що проявляється у:
  - низькій щільності населення;
  - малій кількості працівників у несільськогосподарських галузях.
3. Обмежена інтенсивність сільськогосподарської та лісової продукції.
4. Сприятлива аграрна структура (середні розміри господарств).
5. Гармонійний агрокультурний ландшафт.
6. Низький рівень доходів населення.
7. Вільні (не використані) ресурси для проживання.

Хоча поняття "сільський туризм" часто асоціюється з агротуризмом, вони не є абсолютно тотожними. Хоча вони мають багато спільних рис, за міжнародними стандартами їх необхідно розрізняти. "Сільський туризм" охоплює ширший спектр можливостей, ніж лише агротуризм, і є однією з форм сільського зеленого туризму.

Агротуризм (agritourism) - це форма туризму, спрямована на відпочинок у сільських районах, яка включає в себе використання сільських (фермерських) господарств для рекреації, освіти або активного відчуття традиційних методів господарювання.

Агротуризм може мати різні варіанти виявлення, проте завжди передбачає надання сільських помешкань для перебування.

Виділяють дві основні форми агротуризму:

- Надання помешкання з обслуговуванням на території самого господарства.
- Проживання на самообслуговування на землях, що належать до господарства, таких як кемпінги або наметові місця.

Агротуризм, таким чином, є однією з форм сільського зеленого туризму. У агротуризмі, селянське господарство (фермерське господарство) виступає як місце проживання та основний об'єкт інтересу для туристів. Агротуризм не включає в себе інші форми туризму, які можуть відбуватися на сільських територіях, такі як спортивно-туристичні заходи або курортний відпочинок.

Ключовими факторами успіху агротуризму є:

- Культурний рівень та гостинність фермера.

- Естетичне відчуття фермерського господарства.
- Близькість фермерського господарства до міських центрів.

Термін "сільський зелений туризм" відображає схожу ідею відпочинку у сільській місцевості та дбайливого ставлення до навколишнього середовища, але він може мати більш широке поняття, схоже на екологічний туризм.

Екологічний туризм, також відомий як екотуризм, представляє собою форму туризму, спрямовану на відпочинок та освіту, яка акцентується на природних територіях, малозмінених людиною. Він пропонує широкий спектр активностей у природних ландшафтах без викликання шкоди для навколишнього середовища.

У своєму визначенні екотуризму, Спілка екотуризму США вказує на його специфіку у західній науці:

"Екотуризм означає подорожі в місця з майже неторканою природою, які не завдають шкоди екосистемам з метою пізнання природних та культурно-етнографічних особливостей території. Це створює умови, коли охорона природи стає вигідною для місцевого населення." "екотуризм" є синонімом для зеленого туризму та природничого туризму.

Від традиційного туризму екотуризм відрізняється за такими ознаками:

- Спрямованість на природні об'єкти туризму замість культурних;
- Стійке використання природних ресурсів з меншою енерговитратністю;
- Активна участь у соціально-економічному розвитку регіонів;
- Розвиток екологічної свідомості серед туристів.

На сьогоднішній день екотуризм активно розвивається в національних та ландшафтних парках та інших територіях з великою природною цінністю. Його спрямованість полягає в охороні природного та культурного середовища територій, які відвідуються туристами, та враховує високу екологічну свідомість учасників таких подорожей.

Серед форм екотуризму виділяються:

- Активний екотуризм (піший, велосипедний, водний, кінний, збиральництво, рибальство, мисливство);

- Подорожі для спостереження за фауною та флорою (орнітологічні подорожі, фотосафарі, спеціалізовані тури);
- Культурологічні та етнографічні подорожі.

Існують два основні підходи до визначення екологічного аспекту туризму.

За першим підходом, екотуризм визначається як туризм, що акцентується на дикій природі, однак більшість авторів відзначають складність визначення межі між природою та традиційною культурою, включаючи обидва аспекти у поняття екотуризму. Однак це поняття залишається неповним навіть у цьому контексті.

Другий підхід, що набуває значного популярності, включає до зеленого туризму відпочинок на природі на територіях, змінених людиною. Це особливо характерно для країн, де первинні ландшафти практично не збереглися, і потреба у спілкуванні з природою задовольняється на вторинних територіях. Такий підхід включається до категорії екологічного туризму, і його значення стає вирішальним для охорони та відновлення середовища, збереження національних традицій та екологізації економічного розвитку в деяких регіонах. Власники агроекотуристичних осель, розташованих неподалік природоохоронних територій, активно підтримують екологічні стандарти для забезпечення комфортного відпочинку та освітніх програм для туристів, а також пропонують різноманітні можливості для поглиблення знань про дику природу.

Один з ключових моментів, що сприяє швидкому розвитку екотуризму, - це зростаючий попит на рекреацію в природному середовищі, що впливає з нестачі в сучасних умовах життя у відповідь на фізіологічні і психологічні потреби людини. Отже, успіх екотуризму залежить від якості оточуючого середовища, оскільки саме ця незайманість природи оцінюється туристами. Таким чином, екологічний аспект перетворюється на економічний фактор, оскільки збереження якості і непорушеності природи стає економічно вигідним (у відміну від, наприклад, пляжного туризму, для якого достатньо штучних пляжів або басейнів).

Часто проводять паралелі між сільським туризмом та екотуризмом. Обидва вони відповідають критеріям сталого розвитку туризму та спрямовані на збереження природи, розвиток етнокультури та підтримку традиційного сільського господарства й ремесел місцевих громад. Наприклад, у Карпатах господарі агроосель традиційно організують екотуристичні програми для своїх гостей, включаючи піші та конні прогулянки по відомим екостежкам у заповідниках та парках.

Для визначення цього багатоаспектного туризму недавно з'явилося нове поняття "екоагротуризм". Це передбачає використання гостьових будиночків без господарів або агроосель, розташованих біля біосферних заповідників чи національних парків, які, наряд із екологічним сільським господарством, пропонують широкий спектр екологічних та спортивно-туристичних занять.

Однак, сільський зелений туризм та агротуризм мають різні цілі використання вільного часу. Сільський зелений туризм - це відпочинок у формі стаціонарних радіальних виїздів чи походів, тоді як екотуризм передбачає неперервне відкриття дикої природи, вивчення природних і історичних атракцій території та взаємодію з місцевою культурою.

Нові терміни, такі як "сільський зелений туризм" та "екоагротуризм", вже активно використовуються в лексиконі українських туристів, туроператорів та державних органів, які регулюють ці види туризму в Україні (Рутинський & Зінько, 2006, с.11).

1.2 Актуальність сільського туризму в Україні

Актуальність розгляду даної теми пояснюється новими підходами до підвищення конкурентоспроможності сільського туризму, розвитку агротуризму та соціального розвитку сільських територій. Розвиток туризму в Україні є ключовим для поліпшення соціально-економічної ситуації у країні. Держава визначає туризм як пріоритетний напрямок розвитку національної культури та економіки. Тенденція до зростання зацікавленості у сільському відпочинку виявляється як у світі, так і в Україні. Особливо актуальною на Заході є тема розвитку сільських територій, збереження культурної спадщини, пошук додаткових джерел доходу та створення нових робочих місць. Функціонування сільського туризму в Україні має потенціал стимулювати не лише соціально-економічний розвиток сільських територій та покращення комунікаційної інфраструктури, а й розвиток індивідуальності громадян.

Завдяки зеленому туризму, з одного боку, мешканці міст отримують здоровий відпочинок за цілком доступними цінами, а з іншого – селяни мають змогу вигідно реалізувати, безпосередньо, на місці частину виробленої продукції, розвивати власний бізнес.

Відпочинок у селі може бути цікавим, якщо до нього долучаються екскурсійні маршрути, які розкривають джерела народної культури та мистецтва, літератури, української духовності. Це ознайомлення з численними центрами народних художніх промислів: ткацтва, вишивки, гончарства, малярства, різьблення по дереву, лозоплетіння. Тому, передумовою успішного розвитку відпочинку в сільській місцевості є формування ідеології відродження й розвитку всього спектра традиційної культури, починаючи від форм господарських занять до надбань духовної сфери, що діятимуть як сприятливі чинники для індивідуального відпочинку в селах України.

Сьогодні дедалі більшу кількість туристів приваблює екзотика сільського побуту та праці. Традиційним та найцікавішим в організації сільського туризму виступають: природознавчий туризм, історико-етнографічний туризм,

фольктуризм (участь у різноманітних традиційних народних обрядах і святкуваннях), кінний туризм, велотуризм, водний туризм, (спуск на надувних човнах, плотах, катамаранах), винно-дегустаційний туризм. Господар оселі повинен пропонувати гостям розмаїття можливостей проведення вільного часу, використовуючи ресурси довкілля (організація подорожі вихідного дня з полюванням, рибальством, турів “народна аптека” (збір лікарських трав) “пасіка”, туру “дари лісів” (заготівля грибів, ягід), місцеві святкування, вивчення традицій проведення народних свят тощо) (Мельниченко, 2011, с.4-5)

На сьогоднішній день одним із перспективних напрямків в галузі туризму вважають сільський туризм. Кожного року у світі здійснюють подорож близько 700 мільйонів людей, спираючись на різні дані від 12 до 30 % туристів надають перевагу сільському туризму. Ці цифри характеризують лише міжнародний туризм, а кількість внутрішніх туристів які обирають сільський туризм набагато більша. Сільський туризм вбирає в себе великий спектр видів туризму які базуються на використанні історичних, природних, х та інших особливостей ресурсів сільської місцевості, та швидко набирає обертів. За останні 20 років у США та країнах Західної Європи сільський туризм став самостійною прибутковою галуззю туристичної індустрії. За оцінками Світової організації торгівлі сільський туризм входить в п'ятірку основних стратегічних напрямків розвитку туризму в світі до 2020 року. Україна з своїми ресурсним потенціалом для розвитку сільського туризму, особливо в регіонах де погано розвинена транспортна та туристична інфраструктура та водночас є багатий невикористаний рекреаційний потенціал. Позитивну роль в розвитку та популяризації сільського туризму грає досить високий рівень безробіття в сільській – 49% від загальної чисельності зареєстрованих безробітних в 2017 році, в свою чергу це змушує жителів сільських місцевостей самостійно вирішувати свої фінансові потреби шляхом розвитку цього виду туризму. Також сільський туризм може не тільки сприяти вирішенню питання рівню життя та фінансової забезпеченості, а й вирішити проблему з деградацією

навколишнього середовища, в першу чергу деградацію земельних та водних ресурсів.

Якщо робити оцінку досвіду становлення та розвитку сільського туризму в зарубіжних країнах, можна зробити висновок, що в Україні сьогодні є достатні передумови для його розвитку. Сільський відпочинок в Україні за рахунок збереження етнографічної самобутності повинен мати національне значення.

В першу чергу він підштовхує до відродження та розвитку традиційної культури: народної архітектури, мистецтва, що відноситься до місцевого колориту, і що, поряд з природними та рекреаційними чинниками, є не менш привабливими для людей які відпочивають. За допомогою сільського відпочинку мешканці міських територій мають шанс відкрити для себе справжні українські традиції. Етнокультура села презентує Україну й приваблює туристів з інших країн. В свою чергу передумову успішного розвитку туризму в сільських етнографічних місцевостях потрібно розглядати формування ідеології відродження повного спектра української культури від господарських занять до духовних надбань нашого народу, які будуть діяти як сприятливі фактори для персонального відпочинку в етнографічних місцевостях України. Розвиток сільського зеленого туризму є пріоритетним в усіх регіонах України через такі умови:

1. Розвиток сільського зеленого туризму активізує малі бізнеси, що є ключовим для підтримки економічного оздоровлення аграрних регіонів країни.

2. Області в Україні мають значний потенціал для рекреації, який досі не використовується в повній мірі. Це вимагає пошуку нових, ефективних стимулів для його оптимального використання у сфері відпочинку та туризму.

3. Створення та розвиток агрорекреаційних послуг спрямовані на вирішення ряду соціальних проблем у багатьох регіонах, таких як високий рівень безробіття, відтік робочої сили за кордон, складні соціальні умови тощо.

4. Збереження унікальної етнокультурної спадщини історичних областей нашої країни стає важливою конкурентною перевагою у міжнародному туризмі, що допоможе Україні стати одним з провідних центрів розвитку сільського туризму в Європі.

Отже, можна підсумувати, що сільський туризм в Україні має значний потенціал для розвитку, як частина внутрішнього та міжнародного туризму в майбутньому. Однак основною проблемою є відсутність достатньої нормативно-правової бази для цього виду діяльності, а також недосягнуте порозуміння між державою, включаючи податкові органи, та підприємцями, що діють або планують діяти у цій галузі бізнесу.

Розвиток та розширення сільського туризму сприятиме:

- зменшенню безробіття у сільських районах, розширенню можливостей самозайнятості населення;
- збереженню культурної спадщини регіонів, відновленню та розвитку народних ремесел;
- покращенню якості життя селян та розвитку сільської інфраструктури;
- збільшенню обсягів продажу та збуту сільськогосподарської продукції. (3, с.2)

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1 Сільський туризм як каталізатор розвитку місцевої економіки

В сучасних умовах туристична індустрія у межах глобальної економіки представляє собою всесвітній сектор бізнесу, що постійно зростає, охоплюючи кожен країну світу. Роль туризму, зокрема сільського, у національній економіці пов'язана з перевагами, які він може забезпечити при успішному розвитку. Перш за все, це може призвести до зростання доходів та підвищення рівня життя населення, а також до створення нових робочих місць не лише у самій сфері туризму, але й у суміжних галузях обслуговування.

Інструментарій залучення сільського населення до занять туристської діяльністю

ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРО СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ	ПОВІДОМЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРО СФЕРУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ	ЗАЛУЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ТУРИСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ
<ul style="list-style-type: none"> • Публікація в ЗМІ матеріалів про ефективність розвитку туризму в регіоні, досвід розвитку сільського туризму; • Інформування населення про події, цінності гостинності, новинах галузі • Профорієнтаційна робота зі школярами щодо отримання професій у сфері туризму, підписання цільових договорів на навчання; • Розробка заходів щодо формування у підростаючого покоління патріотичного, відповідального ставлення до регіону, сільських територій; • Сприяння формуванню волонтерських рухів та їх залучення в реалізацію проектів, що сприяють розвитку сільського туризму в регіоні	<ul style="list-style-type: none"> • Просвітництво молоді • Проведення виїзних навчальних заходів для спеціалістів в галузі сільського туризму і підприємців • Забезпечення координації між учасниками освітнього процесу в сільському туризмі • Підтримка профільної професійної освіти, системи підготовки і перепідготовки кадрів для підприємств індустрії туризму, інтеграція в освітній процес проблематики розвитку сільського туризму	<ul style="list-style-type: none"> • Організація і проведення щорічних конкурсів в сфері сільського туризму • Організація і проведення фестивалів, свят, конкурсів, заходів, присвячених пам'ятним датам, туристсько-спортивних заходів в сільській місцевості • Створення системи преференцій що беруть участь в просуванні сільських туристських брендів, що займаються сільським туризмом, що ініціюють проекти в сфері сільського туризму • Проведення конкурсу проектів з розвитку сільських маршрутів / проектів • Гарантування організаційно-інформаційної підтримки проектів в сільському туризмі

Сільський туризм дає різноманіття місцевій економіці формує попит на місцеві товари та послуги, відкриває нові можливості доходів для сільських територій. Це вкрай змінює становище сільський підприємців та мешканців села: люди стають виробниками та постачальниками якісних туристичних послуг, які в свою чергу користуються попитом у потенційних споживачів.

Сільське населення України здатне отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від таких видів діяльності, як: облаштування туристичних маршрутів; облаштування й експлуатація стоянок для туристів; - робота гідом чи екскурсоводом; транспортне обслуговування туристів; егерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство); прокат туристичного спорядження; послуги приймання туристів; кулінарні послуги; підготовка культурних програм; народні промисли; виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування; реалізація туристам ягід та грибів.

Проте розвиток сільського туризму в нинішніх соціально-економічних умовах і законодавчо-правових умовах скрутний через низку причин, до яких відносяться: недосконалість законодавства. Тільки в травні 2017 року Верховна рада України підтримала законопроект №2232а "Про внесення змін до Закону України "Про особисте селянське господарство" щодо розвитку сільського зеленого туризму". Відповідно до проекту закону було надано юридичне значення терміну "Сільський зелений туризм", відокремивши підприємницьку та не підприємницьку діяльність в області туристичної діяльності, яка що проводиться в сільській місцевості. Відтак було визначено, що сільський зелений туризм – це добровільне надання за плату або безоплатно послуги у сфері сільського зеленого туризму, а саме послуги з розміщення (проживання) не більше ніж на 10 місць, харчування, а також організації дозвілля й заходів, пов'язаних із використанням майна особистого селянського господарства, місцевими звичаями і традиціями гостинності(5). Окрім цього, роз'єднаність зусиль з розвитку внутрішнього і в'їзного туризму, брак інтересу до впровадження механізмів економічної кооперації та управління; поганий стан українських доріг, що на 97 % потребують капітального ремонту; Муніципальні органи неефективно використовують свою керівну роль у формуванні політики туризму, а також у ролі координатора та організатора розвитку сільських територій для туристичних цілей. Додатково, система фінансового забезпечення розвитку сільського туризму (у вигляді пільгових кредитів, субсидій, податкових пільг тощо) є недоосмисленою. (Мазур & Прилуцький, 2018, с.3)

2.2 Значення сільського туризму для екології України

Розвиток туризму передбачає за собою як позитивні, так і негативні наслідки на навколишнє середовище. Збільшення кількості туристів які відвідують найпривабливіші зони та ряд інших факторів, зумовили потрібність в розвитку екологічно-орієнтованого (в тому числі і сільського) туризму, як вагомій складовій залучення екології в туристичну індустрію. В Україні важливими для вирішення постають питання стосовно:

- Створення системи управління, спрямованої на збереження екології та раціональне використання природних і людських ресурсів, враховує вимоги туристів, оптимально використовує туристичний потенціал регіонів, створює сприятливі умови для місцевого населення та мінімізує негативний вплив на природні екосистеми, що викликаний туристичною діяльністю.
- Покращення чинної нормативно-правової бази в галузі туризму та ухвалення ряду законів, спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого розвитку та організацію туризму, орієнтованого на збереження навколишнього середовища.
- Тенденції розвитку сільського туризму підкреслюють його великий потенціал у галузі економіки та соціально-екологічний аспект. Україна спостерігає за цим відносно новим напрямком відпочинку, який є ключовим елементом екологічного розвитку туристичної галузі та агросфери в цілому. Тому державна програма економічного зростання має акцентувати увагу на екологізації туризму та підтримці екологічно безпечних форм відпочинку, а також має включати різноманітні заходи, які стимулюють розвиток сільського туризму, такі як пільги, субсидії, інвестиції та інші. (Ніколаєв, 2016, с.2)

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1 Сільський туризм як нова інвестиційна форма в Україні

Сільський зелений туризм виступає як суттєвий фактор для економічного розвитку нашої країни. Україна спостерігає зростання підприємницької активності в цій галузі. Основними чинниками, що впливають на розвиток сільського зеленого туризму в Україні, є вигідне географічне розташування, різноманітність ландшафтів, сприятливі кліматичні умови, багатий природно-рекреаційний та культурно-історичний потенціал, а також значні земельні та людські ресурси. На сьогодні цей вид туризму діє переважно завдяки ініціативі місцевого населення та слугує одним із засобів подолання бідності в сільських районах. Для стимулювання підприємництва в галузі сільського зеленого туризму необхідна тісна співпраця між сільським населенням, громадськими організаціями, урядовими і місцевими органами влади. Поки що не існує офіційного законодавчого визначення розвитку сільського зеленого туризму. Однак у Законі України "Про особисте селянське господарство" зазначено, що сільський зелений туризм визначається як специфічний вид господарської діяльності у формі сільської гостинності. Це включає надання послуг щодо відпочинку міських жителів у приватних господарствах у сільських районах. Ці послуги використовують майно та працю членів особистого селянського господарства, а також враховують природні рекреаційні можливості місцевості та культурно-історичне надбання регіону. Згідно з Законом України "Про туризм", існують дві категорії осіб, які можуть займатися сільським зеленим туризмом: 1) фізичні особи-підприємці, що розробляють індивідуальні туристичні послуги, такі як розміщення, харчування, екскурсії та розваги; 2) фізичні особи, які не є зареєстрованими підприємцями, але можуть пропонувати послуги сільського зеленого туризму. Ця категорія включає в себе особисті селянські господарства, які здійснюють свою діяльність відповідно до Закону України "Про особисте селянське господарство".(5)

Завданням сільського туризму не лише є надання різноманітних послуг, але і пошук ефективних методів підвищення рівня зайнятості та добробуту місцевого населення. Розвиток сільського зеленого туризму може сприяти вирішенню соціально-економічних проблем сільських районів, активізації сільських громад та особистих господарств, які використовують наявні ресурси для створення ефективних факторів виробництва. Розвиток підприємництва в галузі сільського зеленого туризму залежить від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Список негативних факторів, що впливають на розвиток сільського зеленого туризму, включає: неможливість надати туристам історичну інформацію про конкретну сільську місцевість та традиції; недостатній рівень знань і досвіду в галузі туризму; соціальні обмеження; низький рівень комфорту (побутові умови); непостійний попит на туристичні послуги (сезонність); недовіра місцевого населення до туристів; висока конкуренція у сфері туристичних послуг; нестабільна соціально-економічна ситуація у країні; недосконала політика органів державної влади і місцевого самоврядування і таке інше. Проблеми, що перешкоджають розвитку підприємництва в галузі сільського зеленого туризму в Україні, можна розділити на кілька основних блоків:

— Інституційний (відсутність відповідної нормативно-правової бази, яка регулює сферу туризму; відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природних та історико-культурних ресурсів для потреб сільського туризму);

— Організаційний (недостатній рівень рекламно-інформаційного забезпечення; недостатня знайомість власників агроосель із іноземними мовами; неефективна система просування туристичних продуктів на внутрішньому та зовнішньому туристичних ринках);

— Фінансовий (недостатній рівень державної підтримки; обмежений обсяг інвестицій у туристичну галузь);

- Економічний (нестабільність економічної ситуації; відсутність підприємницького досвіду у галузі сільського зеленого туризму; відсутність кредитних та тарифних механізмів);
- Соціальний (недостатній рівень кадрового забезпечення; низький рівень розвитку туристичної інфраструктури в сільській місцевості);
- Політичний (політична нестабільність).

Важливо відзначити, що розвиток підприємництва в сфері сільського зеленого туризму в Україні стає все більш активним і перетворюється в конкурентоздатну галузь економіки. Цей розвиток відбувається за допомогою наступних напрямків:

- організація туристичних сільських агросадиб;
- здача в оренду житла в екологічно чистій сільській місцевості;
- надання різноманітних послуг, таких як харчування, транспортування, екскурсії, прокат обладнання;
- виробництво та продаж сувенірів та іншої продукції;
- ознайомлення з традиційними галузями, ремеслами, побутом, участь у них;
- участь у подієвому та спортивному туризмі та інших заходах.

Отже, сільський зелений туризм стає важливим інструментом для розвитку об'єднаних територіальних громад та новаторським методом підприємництва, спрямованим на підвищення зайнятості та доходів мешканців сільських районів. Ця форма туризму сприяє створенню сприятливого соціально-економічного середовища у сільських районах, заснованого на принципах ринкових відносин. Вона також вирішує соціально-економічні проблеми сільських територій, підвищує рівень добробуту мешканців і активізує сільські громади та домашні господарства, що додає привабливості українському селу для інвесторів (Жибак & Христенко, 2021, с. 5)

3.2 Сільський туризм під час воєнного стану

Аналізуючи висловлювання різних власників сільського зеленого бізнесу під час воєнного стану можна зробити такі висновки:

1. Гнучкість та адаптивність бізнесу: Сільський зелений туризм демонструє свою здатність до адаптації до непередбачуваних умов, таких як воєнний конфлікт. Власники туристичних об'єктів готові змінити свої плани та спрямовати свої зусилля на надання допомоги та підтримки потребуючим.

2. Важливість туризму як інструменту соціальної підтримки: Сільський зелений туризм може виступати не лише як засіб відпочинку, але й як спосіб надання гуманітарної допомоги та підтримки вимушеним переселенцям та іншим потерпілим внаслідок війни. Виникло поняття "переселенський туризм", яке відображає потребу переселенців у відпочинку та віддаленні від постійного стресу та напруження. Для багатьох людей це є можливістю відпочити та перезавантажитись в умовах, де вони можуть насолоджуватись спокоєм та природою.

3. Зміна попиту та інтересів туристів: Воєнний стан може призвести до зміни пріоритетів та інтересів туристів. У цьому контексті, сільські райони, що знаходяться в тилу, можуть стати привабливими для тих, хто шукає спокій та відпочинок в екологічно чистому середовищі.

4. Співпраця та взаємодопомога: Виникнення співпраці між власниками туристичних об'єктів та вимушеними переселенцями свідчить про можливість взаємодії та взаємовигідних відносин між різними групами населення в умовах кризи.

Можна підсумувати що, сільський зелений туризм під час воєнного стану не тільки продовжує існувати, але й може виявитися важливим інструментом підтримки та соціальної допомоги для місцевих громад та потерпілих від конфлікту. (Інтерв'ю власника еко-садиби. 9 червня 2022,7)

ВИСНОВКИ

На основі дослідження курсової роботи на тему "Сільський туризм як перспективний напрям розвитку туристичної галузі України" можна зробити висновок, що сільський туризм в Україні продовжує активно розвиватися, навіть у період війни. Зростання популярності цього виду туризму обумовлене урбанізацією міст та прагненням людей відпочивати у спокійній обстановці, подалі від швидкого темпу життя міського середовища. Незважаючи на наявні проблеми у законодавстві, які гальмують розвиток сільського туризму, Україна має великий потенціал та ресурсну базу для розвитку рекреаційного туризму. Етнічна складова, традиції та багатотисячолітня культура села надають нам всі необхідні можливості для просування цього напрямку туризму як інвестиції для нових підприємців та інвесторів, які зацікавлені у розвитку туристичного бізнесу в сільських районах. З цим потенціалом та розвитком сільського туризму Україна має всі шанси зайняти провідні позиції у світі в цій сфері. За рахунок цього економічний стан жителів села, рівень життя, та ситуація місцевих підприємців зміниться в кращу сторону.

РЕЗЮМЕ

КОСНЮК АРТЕМ ВОЛОДИМИРОВИЧ

«Сільський туризм як перспективний напрям розвитку туристичної галузі України»

Сучасна туристична індустрія є ключовою галуззю, що сприяє економічному зростанню, культурному розвитку та соціальному благополуччю. Україна, як країна з великим туристичним потенціалом, активно розвиває свою туристичну галузь, зосереджуючи увагу на різноманітних напрямках, серед яких особливе місце посідає сільський туризм.

Метою курсової роботи є аналіз розвитку сільського туризму в Україні як складової внутрішнього туризму.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: охарактеризувати сутність, різновиди та моделі розвитку сільського туризму; окреслити актуальність розвитку сільського туризму; дослідити туристично-рекреаційні ресурси необхідні для розвитку сільського туризму; визначити особливості розвитку сільського туризму в Україні під час війни.

В рамках роботи проведено аналіз сучасного стану сільського туризму в Україні, ідентифікація основних факторів, що впливають на його розвиток, а також визначення можливостей та перешкод у впровадженні ефективних стратегій популяризації сільського туризму.

Аналіз та узагальнення отриманих результатів дослідження сприятимуть розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності сільського туризму в Україні та сприятимуть його подальшому розвитку.

Ключові слова: сільський туризм, популяризація, розвиток, туристична галузь, Україна, потенціал, аналіз, перспективи, економічне зростання, соціальний розвиток, інфраструктура, туристичні можливості.

RESUME

KOSNYUK ARTEM VOLODIMIROVICH

«Rural tourism as a promising area for the development of the tourism industry in Ukraine»

The modern tourism industry is a key industry promoting economic growth, cultural development and social well-being. Ukraine, as a country with great tourism potential, is actively developing its tourism industry, focusing on a variety of areas, among which rural tourism occupies a special place.

The purpose of the course work is to analyse the development of rural tourism in Ukraine as a component of domestic tourism.

Achieving this goal involves the following tasks: to characterise the essence, types and models of rural tourism development; to outline the relevance of rural tourism development; to study the tourist and recreational resources necessary for the development of rural tourism; to identify the peculiarities of rural tourism development in Ukraine during the war.

Within the framework of the work, an analysis of the current state of rural tourism in Ukraine, identification of the main factors affecting its development, as well as identifying opportunities and obstacles in the implementation of effective strategies for promoting rural tourism, was carried out.

Analysis and generalization of the results of the study will contribute to the development of recommendations for improving the efficiency of rural tourism in Ukraine and contribute to its further development.

Key words: rural tourism, popularization, development, tourism industry, Ukraine, potential, analysis, prospects, economic growth, social development, infrastructure, tourism opportunities.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушак, В. І., Приказка, В. М., & Слюсаренко, А. О. (2002). Сільський зелений туризм на Буковині. У *Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (с. 472-476). Київ: Знання України.
2. Биркович, В. І. (2008). Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. *Стратегічні пріоритети*, 1(6), 138-143.
3. Бейдик, О. О. (2001). *Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування*. Київ: Київський університет.
4. Гедін, М.С. (2018). *Інноваційні різновиди сучасного українського туризму. У Стратегічні пріоритети туристичної галузі України в умовах євроінтеграції: історико-культурний та соціально-економічний аспекти* (с. 162-174) Київ: Видавництво Людмила.
5. Гловацька, В. В. (2006). Сільський зелений туризм: сутність, функції, основні організації. *Економіка АПК*, 10, 148-155.
6. Горішевський, П. В., Васильєв, В. П., & Зінько, Ю. В. (2003). *Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі*. Івано-Франківськ: Місто-Н.
7. Державна туристична адміністрація України. (2005). *Аналіз державної політики на підтримку туризму в Україні та практичні рекомендації поліпшення її ефективності: аналітичне дослідження*. Київ: ДТАУ.
8. Жибак, М. М., & Христенко, Г. М. (2021). Сільський зелений туризм як інноваційна форма підприємництва. *Агросвіт*, 3, 64-68.
9. Закон про туризм. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Зінько, Ю. В. (2000). Шанси і загрози розвитку сільського туризму в Україні. У *Матеріали конференції "Відпочинок у сільській місцевості в Україні в XXI столітті: проблеми та перспективи"* (С. 34-36). Переяслав-Хмельницький.

11. Мазур, С. А., & Прилуцький, А. М. (2018). Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_2_38.
12. Ніколаєв, К. Д. (2016). *Екологізація та розвиток сільського зеленого туризму в Україні: монографія*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова.
13. Пітюлич, М. М., & Михайлюк, І. І. (2011). Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка, спецвип. 33(Ч.3)*, 154–158.
14. Рутинський, М. Й., & Зінько, Ю. В. (2006). Сільський туризм: Навчальний посібник. Київ: Знання.
15. Сільський туризм під час війни. Інтерв'ю власника еко-садиби. <https://suspilne.media/khmelnyskiy/248349-zelenij-turizm-v-realiah-vijni-istoria-vlasnika-eko-sadibi-na-hmelniccini/>

ДОДАТКИ

Зелений туризм

